

Na pravcu Buševac – Kravarsko – Cerje Pokupsko – Kupa uočljiv je zarastao put kroz polje i šumu, između Kravarskog i Gornjeg Hruševca. Uz taj su potez terenskim pregledom 2003. i 2004. g. na nekoliko mjesta pronađeni ulomci keramike. Slični šumski putovi odgovaraju ovoj rimskoj trasi južno od Šestak brda, između Zgurić brda i Cerja Pokupskog, te dalje južno od Cerja prema Lijevom Degoju. S trasom Kravarščica – Gladovec Kravarski – Palanjek – Dužica poklapa se dobar šumski put koji slijedi hrbat od Gladovca Kravarskog prema Palanjku Pokupskom. Lokalni naziv za ovaj pravac jest Melinski put. Pučka predaja govori da se njime žito u davнини prevozilo u mlinove što potvrđuje uporaba ovoga prometnog pravca tijekom povijesti.

Literatura

Klemenc 1938 Josip Klemenc, *Archaeologische Karte von Jugoslavien*: Blatt Zagreb, Beograd: F. Pelikan, 1938.

Ivan Knezović
Tatjana Pintarić

Summary

Systematic site inspection of the parts of the municipalities of Pokupsko and Kravarsko was carried out during November 2004, as a continuation of a project started the year before, with a goal of systematic recording and appropriate conservation of archaeological sites of that area. In two years the whole area to the east of the main road Velika Gorica – Pokupsko was inspected. It covered even

a part of the area to the west of main road, including the roads around Kravarsko, Gornji Hruševac, Opatija and Cerje Pokupsko. Around the inspected area there was found a small amount of archaeological material: pottery fragments, bricks and metal finds. The major part of the finds belong to late medieval and modern period, while only some pottery fragments refer to Prehistory and the Antiquity period. A special attention was given to two possible Roman traffic routes, roads Buševac – Kravarsko – Kupa and the road with a route to Kravarščica – Gladovec Kravarski – Palanjek Pokupski – Dužica. The site inspection took note of several sections where forest paths and field paths coincide with these routes.

Redni broj: 52

Lokalitet: Zagreb - Kaptol 29 (dvorište)

Naselje: -

Grad/općina: Zagreb

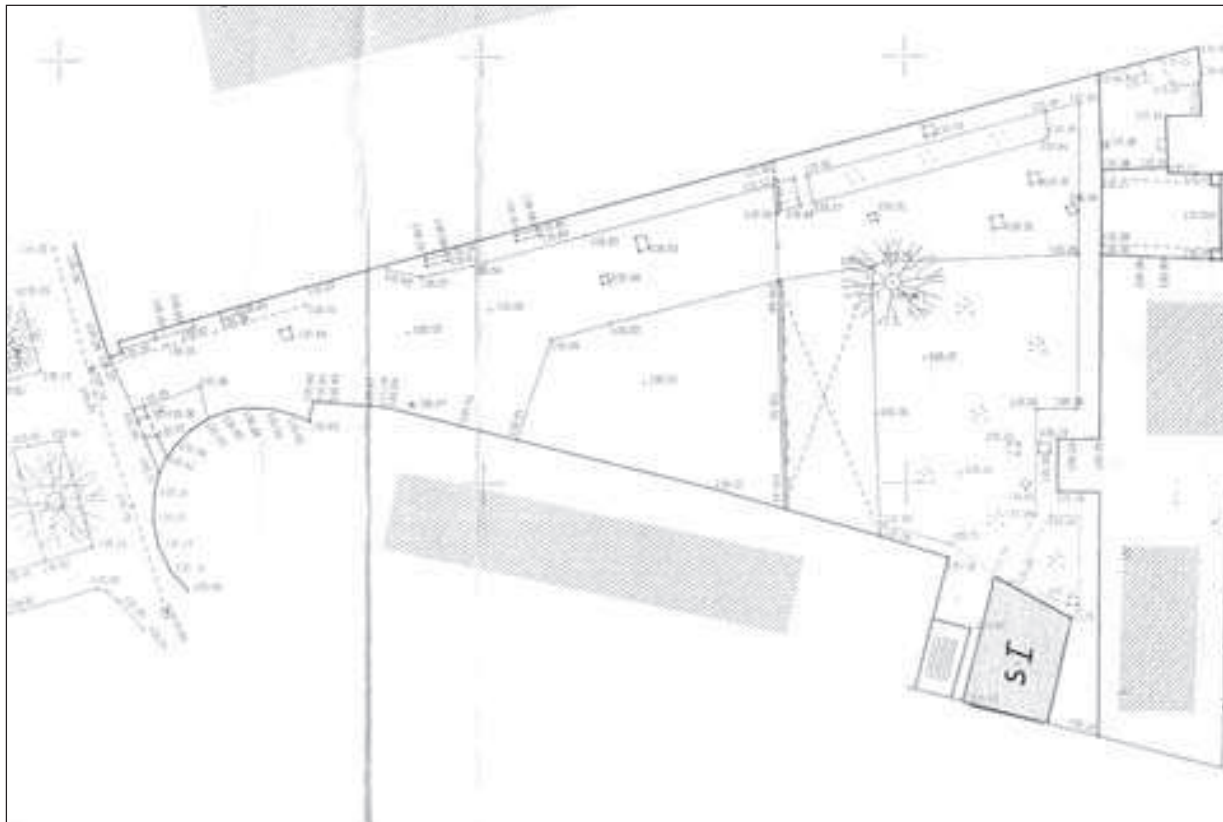
Pravni status: Z-1525 (povijesna urbana cjelina)

Razdoblje: SV, NV

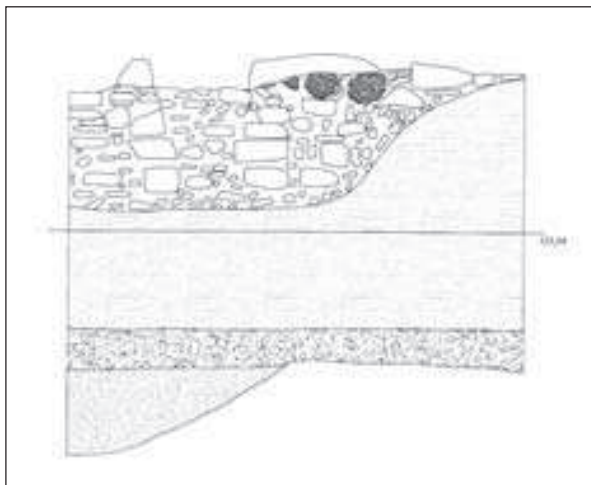
Vrsta radova: probno iskopavanje

U prosincu 2004. g. započeli su, uz sjeverni bedem katedrale, istražni arheološki radovi na lokaciji Kaptol 29 a – dvorište (k.č. 1745), (stručni voditelj istraživanja: Boris Mašić).

Uz prethodne geodetske izmjere otvorena je sonda čiji je (kraći) južni rub činio gore spomenuti bedem. Dimenzije sonde bile su 9x5 m te je bila podijeljena na dva kvadranta. Arheološkim istražnim radovima u sondi otvorenoj uz sje-

Zagreb, Kaptol 29 – dvorište, pozicija sonde unutar dvorišta

Zagreb, Kaptol 29 – dvorište, južni profil sonde s temeljem sjevernog bedema katedrale (crtež: S. Latinović)

verni bedem katedrale definirano je dno temelja sjevernog bedema katedrale na 132,70 m. n.m. Bedem je temeljen na tankom, kompaktnom i sterilnom sloju ilovače, koji se protezao na cijeloj površini sonde. Ispod njega ustanovljen je sterilan sloj sitnozrnatog šljunka te je na toj razini i završeno istraživanje. U sjeverozapadnom kutu sonde zamijećen je ukop u taj sloj, ispunjen grubom građevinskom šutom evidentiranom kao SJ 001. Ta se šteta pojavila već na početku istraživih radova, odmah nakon uklanjanja recentnih slojeva i laganog betona. Riječ je o jednokratnom zatrpavanju navedenog ukopa, ali i o niveliranju cjelokupnoga terena, što se zorno iščitava iz zapadnoga profila sonde. Spomenuti ukop u sjeverozapadnom kutu sonde, prema svemu sudeći, dio je opkopa i jarka ispunjena vodom koji se nalazio uz sjeverni bedem katedrale.

Dubina iskopa te strmi pad terena na tako malom otkopanom dijelu, a riječ je o denivelaciji od gotovo 150 cm na dužnome metru, nedvojbeno potkrepljuju tu pretpostavku. K tomu, SJ 007 i SJ 008, a riječ je o slojevima sterilne ili gotovo sterilne ilovače pronađenima iznad sloja sitnozrnatog šljunka definiranog kao zdravica, slojevi su za koje možemo pretpostaviti da su iskopani i namjerno nabijani pri iskopu jarka i formiranja pokosa pod sjevernim bedemom katedrale. Obje stratigrafske jedinice, zajedno s otkrivenim ukopom, čine integralni dio nekadašnjeg opkopa.

Zamjetno je kako se otkriveni dio jarka nalazi neuobičajeno udaljen od samoga bedema. Ta je činjenica pobuđivala niz nedoumice tijekom istraživanja jer se, na temelju povijesnih izvora i stručne literature, pretpostavljalo postojanje dubokog i širokog jarka uz bedeme oko katedrale koji su višekratno prepravljani i obnavljani. Moguće i vrlo vjerojatno rješenje treba tražiti u činjenici da je arheološka sonda bila pozicionirana nedaleko od kule smještene na sjevernom bedemu. Naime, mora se pretpostaviti da je i opkop pratio dispoziciju zidnoga plašta utvrde što je imalo za posljedicu skretanje pravca opkopa na mjestu gdje on zaobilazi kulu, odnosno izbočenja na bedemu. U prilog ovoj tvrdnji govori i otkriveni dio jarka čiji smjer pružanja sugerira upravo takvu mogućnost.

Tijekom istraživanja nisu pronađeni arheološki nalazi (ni pokretni ni nepokretni) koji bi svjedočili o razdoblje gradnje i funkcioniranju bedema izgrađenog u zadnjim

godinama 15. i početkom 16. st., a koji i danas okružuje zagrebačku prvostolnicu, ali ni tragovi ranijih fortifikacija koji su se nedvojbeno nalazili na tome prostoru. Moguće je pretpostaviti kako je tijekom gradnje danas vidljivih bedema došlo do devastacije prijašnjih stratumata, a nepostojanje nalaza iz kasnijih razdoblja treba tumačiti strmim pokosom uz bedem te permanentnim održavanjem jarka, o čemu svjedoči i jednokratni sloj njegova zatrpavanja.

S obzirom na sve navedeno, moguće je očekivati istu arheološku sliku na cijeloj površini dvorišnog dijela unutar parcele Kaptol 29 a.

Literatura

Dobronić 1986 Lelja Dobronić, Zagrebački Kaptol i Gornji grad nekad i danas, Školska knjiga, Zagreb, 1986.

Habunek–Moravac 1960 Štefica Habunek–Moravac, Prilog proučavanju srednjovjekovnih kaptolskih utvrda, ISNZ, Zagreb, 1960.

Laszowski 1940 Emil Laszowski, O topografiji Kaptola 1642., Revija društva Zagrepčana, g. VIII., Zagreb, 1940.

Klaić 1980 Nada Klaić, Zagreb u srednjem vijeku, Zagreb, 1980.

Smičiklas 1904 Tadija Smičiklas, Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae, Zagreb, 1904.

Tkalčić 1899 Ivan Krstitelj Tkalčić, Monumenta historica civitatis Zagrabrae, Zagreb, 1899.

Boris Mašić

Summary

Archaeological investigation of the site of Kaptol 29a – courtyard along the north defense wall of the cathedral in Zagreb started during December 2004. The shorter, southern side of the trench was made by the said defense wall. The dimensions of the trench were 9 m x 5 m; the trench was divided into two quadrants. The trench defined the foundation bed of the northern defense wall of the cathedral on the 132.70 m height above sea level. The defense wall was situated on a thin, compact and sterile layer of loam, which was spread around the whole area of the trench. In the northwestern corner of trench was excavated most probably a part of an entrenchment or a moat which used to be situated along the north defense wall of the cathedral, and filled with water. The depth of the excavated area, and steep slope of the terrain on such a small excavated part confirm the assumption that there was denivelation of the terrain of almost 150 cm. Markedly small excavated part of that moat is extended diagonally in relation to one of the defense walls and it has not been investigated completely. In other words, the trench was positioned close to the defense tower situated on the north defense wall so it is presumed that even the entrenchment followed disposition of the fortification curtain wall which consequence was deviation of the direction of the entrenchment on the spot where it goes around the defense tower with reference to the projecting part of the defense wall.